

Kronikk

Virker barnevernet?

Vi mangler kunnskap om hvordan barnevernets tilbud virker på ulike barn. Det er et etisk problem, skriver Are Karlsen i denne kronikken.

Are Karlsen
Leder, fagutvikling, Bufetat

Onsdag 25. november 2009
kl. 05:00

Barnevernet i Norge ga i 2008 tilbud til nesten 45 000 barn (SSB), og deres familier. Det er et vidt spekter i tilbudene, fra enkle tilbud som støttekontakt og veiledning, til inngripende tilbud som institusjonsopphold.

Vi vet mye om mange av disse tilbudene, men det er et paradoks at vi mangler kunnskap om det viktigste: Hvordan de ulike tilbudene virker på ulike barn.

Udokumentert effekt

I forhold til noen få av de tilbudene barnevernet gir er det gjennomført studier som dokumenter effekten. Dette er likevel unntaket.

Altfor ofte er effekten av tiltakene ikke dokumentert. Den manglende kunnskapen om tilbudens virkning medfører også at vi i liten grad vet hvilken type tilbud som fungerer best for ulike barn.

(Foto: iStockphoto)

Vi kan selvsagt håpe og anta at mange av barna får et riktig tilbud, og et tilbud som gir dem positiv utvikling. Sannsynligvis er det imidlertid mange barn som ikke får det tilbudet som ville fungert best for dem.

Etisk problem

Den manglende kunnskapen er et etisk problem. Spesielt problematisk er det når vi vet at det historisk sett ikke alltid har gått så bra med barn som har vært i barnevernet.

Studier viser dessverre at barna kommer dårlig ut på statistikker over positive faktorer som utdanning og inntekt, mens de er overrepresentert på negative statistikker, som for eksempel bruk av sosialhjelp, kroniske sykdommer, uførepensjon, rusmisbruk og tidlig død.

For å finne årsakene til den mangelfulle kunnskapen må en trolig se på flere ulike aktører, som barnevernet selv, myndighetene og utdannings- og forskningsinstitusjonene.

Personlig metodevalg

Innenfor sosialt arbeid har det vært for lite fokus på hvilke resultater brukerne av tjenestene oppnår. Ofte har det vært vel så stort fokus på at prosessen skal være god, som at resultatet skal være godt.

Et eksempel på dette kan være at en er mer opptatt av hvordan et samarbeid fungerer, enn hva som kommer ut av samarbeidet.

Gode prosesser kan være vesentlig for å nå målet. "De gode prosessene" bør imidlertid ikke sees på som et mål i seg selv, men som et middel for å oppnå ønskede resultater.

Det har også vært en aksept for at fagpersoner kan velge metoder begrunnet i personlige preferanser og ideologi, fremfor at metodevalget må være basert på forskningskunnskap og dokumenterte resultater.

Rapporterer ikke det viktigste

Myndighetenes innhenting av informasjon fra barnevernet gjenspeiler noe av det samme.

Det innhentes informasjon om en rekke faktorer, som for eksempel hvem en samarbeider med, hvilke planer en har, hvor mange barn som mottar tilbud, hvilken type tilbud de får og hvor lenge de mottar tilbudene.

Mange opplever å måtte bruke mye tid på rapportering, men at de ikke må rapportere om det viktigste, nemlig i hvilken grad barna har den ønskede utviklingen.

Forskningsinstitusjonene har også vært for lite opptatt av å måle hvilken effekt de ulike tilbudene har. Mye av forskningen har hatt som mål å beskrive hva som foregår, bedre forståelsen av ulike tema eller å øke kunnskapen om ulike prosesser.

Forskningen har i mindre grad fokusert på hvilken virkning ulike tiltak har på barna og familiene.

De senere årene har det imidlertid vært en positiv utvikling, der enkelte miljøer har igangsatt arbeid med effektstudier.

Innholdet i mange sosialfaglige utdanninger kan også være like mye preget av fagmiljøenes ideologi og preferanser, som av dokumentert viten. Det kan derfor ta lang tid før ny kunnskap blir en del av utdanningsinstitusjonens læreplaner.

Målinger av effekt

Barnevernets største utfordring ligger nå i å utvikle systemer som gjør at en kan dokumentere hvordan de ulike tilbudene virker på ulike barn.

I fremtiden må vi komme dit at vi i all hovedsak anvender metoder som en kan dokumentere at virker positivt på barna. For å oppnå dette må det gjøres en innsats på flere nivåer. Myndighetene må fastslå at det over tid ikke er akseptabelt at barn tilbys metoder som vi ikke vet om virker - de som utøver barnevern må kunne dokumentere at de hjelper barna.

Alle som gir tilbud til barn, må selv være ansvarlig for at det blir gjennomført målinger av i hvilken grad de oppnår det de ønsker. Eksempelvis må en ved en rusinstitusjon der målet er å redusere ungdommens bruk av rusmidler, foreta målinger av i hvilken grad en lykkes med dette.

På samme måte må de som gir veiledning til foreldre, måle i hvilken grad dette faktisk setter foreldrene bedre i stand til å ivareta omsorgen for sine barn. Det må også gjennomføres etterundersøkelser som klargjør i hvilken grad eventuelle positive effekter har langtidsvirkninger.

Forskningsinnsats

Forskningsinstitusjonene må igangsette flere kontrollerte studier der en sammenligner effekten av ulike metoder. Vi må vite om metode A gir bedre resultater enn metode B, og hvilke barn den eventuelt gir bedre resultater for.

Dette er både tids- og ressurskrevende forskning, men helt nødvendig for at barnevernet skal utvikle seg i riktig retning.

Bare gjennom stor satsning på forskning og evaluering vil en kunne avdekke hvilke metoder som har ønsket effekt og hvilke som ikke har ønsket effekt.

I tillegg må det utvikles og implementeres nye metoder som kan erstatte de av dagens metoder som ikke har den ønskede effekten.

Mer kunnskap om hva som virker

Utdanningsinstitusjonene må i større grad fokusere på viktigheten av gode resultater for barna. Metodikk som det kan dokumenteres at bidrar til en positiv utvikling for barna må få større plass i utdanningene, mens studenter i mindre grad trenger å lære om metodikk som en ikke kan dokumentere at virker.

Utdanningsinstitusjonene har også et stort ansvar for å bidra til en endring av kulturen, slik at alle fagpersoner kan enes om at resultatene er viktigere enn prosessene.

Det er urealistisk å tro at vi kan hjelpe alle barn som kommer i kontakt med barnevernet på en god måte. Noen barn vil beklageligvis ha vedvarende vansker gjennom hele oppveksten og i voksenalder.

Gjennom økt kunnskap om hvordan ulike metoder virker, og ved alltid å basere valg av metode på denne kunnskapen, vil vi imidlertid kunne sikre langt flere barn en positiv utvikling.

Vi må med andre ord tilby noen av samfunnets mest utsatte barn metoder som vi vet virker, ikke metoder som vi tror virker.